

חינוך לחיים

פרשת בלק

'כי מראש צורים אראנו' – 'וירא את ישראל שוכן לשבטיו'

אין ספק שאחד היסודות של העם היהודי זה שהולך בדרכי האבות ומנסה להגיע לרמתם ודרכם, אך מצד שני במקומות רבים תורת ישראל מעלה על נס את המקוריות הנחוצה בקיום המצוות, החייבת לפרוץ מליבו של כל אדם. היא מביעה מחאה נגד החיקוי, אם זה רק פעולה חיצונית בלי לב, בלי השקעת נשמה, בעיני היהדות זה דחוי בתכלית הדיחוי ונקרא 'מצוות אנשים מלומדה' ומהי מלומדה – חיקוי.

הבה נתבונן בפרשה. 'וירא את ישראל שוכן לשבטיו' אומר רש"י במקום 'ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו... שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה' מסביר את הדברים נפלא בעל 'מאור ושמש' דהנה הכלל הוא, שכל צדיק יאחז דרכו והילוכו בקדושה, ופותח לו פתח לעצמו. ולא לעשות מצוות אנשים מלומדה. דהיינו, לפי שראה רבו כך עשה או חבריו עושין כן, גם הוא יעשה כמעשיהם ותנועותיהם – לא כן הדרך!! כי אם כל אחד יפתח לו פתח ושערי קדושה בפני עצמו – וזהו ראה שאין פתחיהן מכוונים זה כנגד זה, היינו שלא הסתכל אחד לילך בפתח שפתח חבריו בקדושה, כי אם כל אחד הלך בפתחו אשר פתח לעצמו – לזאת 'ותהי עליו רוח אלוקים' ששרתה עליו שכינה.

הרי לנו כי למרות שכל שבט שוכן לעצמו ואין מעורבין, אין הדבר נובע מתוך חיקוי עיוור של רבותיו או מתוך מגמה של בדלנות על רקע שבטי, האופיינית רק לנעדרי גדלות עצמית. אלא להיפך, מתוך שכל אחד מפלס לעצמו נתיב עצמאי בעבודת ה' ולימוד התורה, וטובע את חותמו הייחודי על סביבתו. ואילו מי שעושה את ההבדלים שבין שבטו ומנהגי רבותיו לבין יתר השבטים והמנהגים, קרדום לחפור בו – לא 'דבקות במסורת אבותיו' יש כאן, אלא קטנות מוחין... ומצוות אנשים מלומדה!!!

נמשיך - לכל אדם יש לו דרך בפני עצמו לילך בו, כי אין דעתם דומה זה לזה, ואין פרצופיהן דומים זה לזה, ואין טבע ב' בני אדם שווים' – לכל יבודי יש חותם ודפוס מיוחד ולכן עליו להטביע את חותמו שלו, ולא להשתמש בחותמות של אחרים, חותמת שאינה שלו, גם אם קיבל אותה בירושה מאב או רב, סוף סוף אינה שלו, ואם יחתום איתה זה זיוף...

ידוע פתגמו של הרב'ה מקוצק 'אם אני הנני אני- משום שאני הנני אני, ואתה הנך אתה- משום שאתה הנך אתה, הרי שאני הנני אני- ואתה הנך אתה'. 'אבל אם אני הנני אני – משום שאתה הנך אתה, ואתה הנך אתה- משום שאני הנני אני, הרי שאין אני אני, ואתה אינך אתה'!!!! ללמדנו שאין למדוד אדם אחד לפי קנה המדה של האחר אלא יש למדוד כל אדם אך ורק בקנה המידה של עצמו. כל אדם צריך לעבוד על פי התכונות והמידות אשר חננו ה', וכפי שאמר ר' זושא אני לא מפחד שישאלו אותי למה לא הייתי כמשה רבינו, אני כן מפחד אם ישאלו אותי מדוע לא הייתי זושא??מדוע לא הייתי 'אתה'?

ובעצם זה הכלל היסודי בחינוך 'חנוך לנער על פי דרכו' וכדברי הגר"א 'אף מי שטבעו רע, לא ילך נגד הטבע לגמרי, כי לא יתקיים בידו, רק צריך להתחנך לילך בדרך הישר על פי טבעו. למשל מי שנולד במזל מאדים שהוא מוכרח להיות שופך דמים, אז בידו להתחנך להיות שוחט, או מוהל.. ולא להיות לסטים. וכך ראיתי מסבירים אצל יצחק שבא לברך את עשיו, הקדים לו 'ועתה שא נא כליך' והסביר רש"י 'שא נא- לשון השחזה' הסבירו בעלי המוסר שיצחק ביקש ללמד את עשיו כי סוד ההצלחה טמון בהשחזת כליו. שלימות אדם וברכתו לא תושג אלא בהצטרף שני התנאים הבסיסיים א. שישתמש בכליו הוא ולא הכלים הגנובים או הלקוחים מאחרים, כי השימוש בכלים של אחרים לא יצלח וסופו מפח נפש. ב. כלי הנפש הייחודיים זקוקים להשחזה ולפיתוח, רק כך הם יוכלו לשמש בתקפיד שיועד להם. ולכן יעקב הקפיד על שמעון ולוי באומרו להם 'כלי חמס מכורותיהם' טענתו היתה מדוע השתמשתם בכלים לא שלכם.. השימוש בכלים (תכונות) זרים הוא המקור לכל התקלות בחינוך.

וכך כותב הגר"ש וולבה 'כי אין ללכת נגד טבעי ותכונות הבנים. עבודת החינוך היא לנצל לטובה את הטבעים והתכונות של הילד. זה מחייב את האבות לעמוד על תכונות בניהם בכדי שידעו כיצד לגוון את חינוכם, כי אי אפשר לחנך את כל הבנים על מתכונת אחת... משגה חמור עלולים לשגות הורים הסבורים לחנך את ילדיהם לפי סטנדרטים קבועים, לפי הרגלים קדומים, או לפי דוגמאות שהעתיקו מאחרים. לכן האופן הטוב ביותר לחנך את הילד הוא באותם התנאים הטובים ביותר לילד זה!!

'אסור לחנך על פי מה שהיינו רוצים שיהיו ילדינו, אלא לפי מה שהם ילדינו'!!!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com